

Wysakowska, Beata

Z dyskusji nad koncepcją i źródłami do leksykonu polskich nazw roślin leczniczych

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 36/1, 198-199

1991

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Z badaniami nad opium i morfiną związane są zagadnienia narkomanii, a właściwie - morfinizmu oraz uprawy maku w Polsce. Referentka - jako współautorka opracowania *Ekspertyza makowa* (praca zbiorowa pod red. prof. Tadeusza Chruściela) przedstawiła współczesne poglądy również na te problemy.

Beata Wysakowska
(Warszawa)

Z DYSKUSJI NAD KONCEPCJĄ I ŹRÓDŁAMI DO LEKSYKONU POLSKICH NAZW ROŚLIN LECZNICZYCH

20 czerwca 1990 roku odbyło się seminarium Pracowni Historii Nauk o Leku Instytutu Historii Nauki, Oświaty i Techniki PAN, otwierające cykl posiedzeń poświęconych nazewnictwu roślin leczniczych.

Doc. Barbara Kuźnicka przedstawiła wstępne założenia przygotowywanego w Pracowni leksykonu polskich nazw roślin leczniczych, który będzie opracowany przez zespół historyków nauki i językoznawców.

Referat wprowadzający pt. *Stan badań nad nazewnictwem polskich roślin leczniczych* przedstawiła dr Ludwika Wajda-Adamczykowa (autorka wielu publikacji z tej dziedziny). Omówiony został stan piśmiennictwa z zakresu nazewnictwa roślin leczniczych (źródła drukowane i opracowania), a także materiały dotyczące terminologii etnofarmaceutycznej, znajdujące się w Pracowni Dialektologicznej Instytutu Języka Polskiego PAN w Krakowie. Referentka przedstawiła następnie zamierzenia badawcze własne oraz dr Anny Spólnik — również autorki prac z zakresu nazewnictwa botanicznego i na tym tle scharakteryzowała możliwości współpracy z Pracownią Historii Nauk o Leku w przygotowaniu słownika historycznego synonimicznych polskich nazw roślin leczniczych.

W dyskusji szczególny nacisk kładziono na autentyczną potrzebę opracowania słownika (doc. Alicja Zemanek, dr Wanda Grębecka), a także na konieczność wykorzystania materiałów z kartotek, sporządzonych przez dr L. Wajdę-Adamczykową i dr A. Spólnik. Z wielu wypowiedzi nasuwają się wnioski i propozycje, iż prace przygotowawcze winny iść w kilku kierunkach i dotyczyć:

1. pełnego opracowania stanu piśmiennictwa z zakresu nazewnictwa roślin leczniczych (doc. Wanda Budziszewska);
2. zbadania i opracowania zasobów archiwalnych dotyczących tej tematyki (doc. A. Zemanek);
3. prowadzenia prac dokumentacyjnych (doc. Kwiryna Handke).

Ustalono, że prace te winny koncentrować się na zbieraniu informacji do trzech typów kartotek. Byłyby to: 1. kartoteka źródeł, 2. kartoteka alfabetyczna, zawierająca słowa oraz nazwy roślin leczniczych, 3. kartoteka nazw według systematyki roślinnej (jednostki). Tak przygotowane dane zostaną następnie opracowane techniką komputerową.

W dyskusji zwrócono także uwagę na konieczność prowadzenia badań nad zmianami terminologii morfologicznej (dr W. Grębecka). Istotnym problemem są także sprawy warsztatu, np. jakie znaleźć kryterium porównywalności materiałów, otrzymanych — z różnych terenów Polski — na podstawie siatki punktów. Informacje z niektórych rejonów Polski są niewystarczające, toteż szczególnie ważne może się okazać poszukiwanie materiałów do nazewnictwa zachodniej i środkowej Polski, szczególnie Wielko-

polski (doc. K.Handke, doc. W.Budziszewska, doc. H.Kapełuś, dr W.Grębecka, dr L.Wajda-Adamczykowa).

Wśród projektów rozszerzenia materiału źródłowego do badań nad nazewnictwem botanicznym wymieniano m.in. możliwość opracowania pod tym kątem dzieł z zakresu literatury pięknej (doc. K.Handke, doc. B.Kuźnicka).

Tworząca się in statu nascendi koncepcja leksykonu wymaga wielu jeszcze dyskusji. Jako praca zespołu interdyscyplinarnego wnosi nowe elementy warsztatowe i metodologiczne. Istotną trudność stanowi brak wzorców w literaturze światowej. Tym komentarzem zamykając seminarium, doc. Barbara Kuźnicka zapowiedziała tematy następnych posiedzeń. Będą to referaty: doc. Kwiryny Handke *Łacińska terminologia a polskie słownictwo botaniczne*, doc. Wandy Budziszewskiej *Polskie słownictwo botaniczne na tle innych języków słowiańskich*, doc. Alicji Zemanek *Stan źródeł rękopiśmiennych dotyczących polskiego nazewnictwa botanicznego* i prof. Tadeusza Bieńkowskiego *Poznanianie przez nazwanie. Uwagi o roli edukacyjnej dawnego nazewnictwa przyrodniczego na ziemiach polskich*.

Beata Wysakowska
(Warszawa)

WHEN PEDERSEN CAME DOWN FROM AARHUS

W drodze z Krakowa do Danii zawitał do naszego Instytutu profesor Olaf Pedersen z Instytutu Historii Nauk Ścisłych Uniwersytetu w Aarhus. Ten wybitny znawca nauki starożytnej i średniowiecznej wygłosił 19 października 1990 roku wykład pt. *When velocity came down from the heaven*, traktujący o prapoczątkach pojęcia *prędkości chwilowej*. Pedersen dostrzegł je w próbach określania prędkości planety w danym momencie — praktyce stosowanej w astronomii przy przewidywaniu zaćmień już od *Almagestu* Klaudiusza Ptolemeusza (II wiek), mimo że matematyzację pojęcia prędkości umożliwiło dopiero wynalezienie rachunku różniczkowego w XVII wieku. Pedersen zwrócił uwagę, że takie praktyczne obliczanie prędkości chwilowej planety na sferze niebieskiej, chociaż na trwałe weszło do tradycji astronomii matematycznej wieków średnich, pozostało jednak niezauważone przez ówczesnych filozofów, próbujących podać definicję tego pojęcia. Gdzie się podziała owa przyjmowana przez nas jedność nauki średniowiecznej? — spuentował przewrotnie swój wykład gość z Danii.

Jarosław Włodarczyk
(Warszawa)